HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ועיבור שנה שנשים. הרי לך ל' מלא ואשתקד עשינו שניהם מליאים מרחשון וחייר והרי לך שנשה מלאין יותר על כסלדן הלכך כי חסרה השתא לבהדייהו שנשה קס ליה בדוכתיה: **נר ישראל.** שאתה מאיר עיני חכמים: **מתני'** כ"א תקיעות ומ"ח תקיעות מפרש להו במס' סוכה בפ' החליל (דף נג.):

משני נגנים. לשני לויס: **ולא מוסיפין על ששה.** לא אתפרש טעמא: **משני חלילין.** חליל קלמייל"ש בלע"ז: **ולא מוסיפין על י"ב.** אם היו רוצין היו עושין י"ב כנגד י"ב ימים שהחליל מכה לפני [ט] המזבח: **מכה.** שהיו נקבים בחליל ומכה באצבעו על הנקב להגעים את הקול: **בשחיטת פסח ראשון.** בי"ד בניסן שהיו קורין ההלל בעזרה בשעת שחיטה כדאמרינן בתמיד נשחט (פסחים סד.): **אבוב.** היינו חליל וכגמרא [ע"ב] מפרש הכי: **ולא היה מחלק.** מסיים אלא באבוב יחידי כשהיה מגיע לסיום הגעימה היה אחד מן החלילים מאריך לאחר שתיקת האחר שזהו [י] חילוק יפה יותר משיסיימו שניהם כאחד. חילוק היינו סיום שמחלק בין נעימה לנעימה. ובשעת הקרבה היה שיר זה והיו הלויס משוררים בפה את ההלל באותן י"ב ימים והחלילים מחללים ובשאר ימים היו נבלים [יא] ולנגלן וכינורות והשיר היה אותו שיר המפורש בר"ה (דף לא.) [יב] אחד בשבת לה' הארץ ומלואה וכל המזמור ובשני גדול ה' ומהולל וכן כולם: **ועבדי לבנים היו.** אותם המכים בחליל: **בית פגרים וביתא לפריה.** שם המשפחה: **מעמאום.** שם המקום: **ומשיחין לכהונה.** כהנים היו נושאין בנותיהן ישראלים מיוחסין היו: **גמ' מפני.** דקתני כ"א תקיעות ומ"ח תקיעות הלא כר' יהודה דמתני' קא חשיב לכל תקיעה ולכל תרועה בארבעה נפשא ואין לך כל תרועה שאין תקיעה פשוטה לפניה ולאחריה ורבי יהודה לא קא חשיב תקיעה ותרועה ותקיעה אלא חדא הרי לך כ"א דתנא דידן ז' לר' יהודה ומ"ח דתנא דידן ט"ז לרבי יהודה: **ותקעתם תרועה** [יג]. אלמא לתרועה קרי תקיעה ולתקיעה תרועה: **נפשוטה לפניה ולאחריה.** דמהכא נפקא לן [יד] פשוטה לפניה דכתיב ותקעתם והדר תרועה ופשוטה לאחריה דכתיב (במדבר י) תרועה והדר יתקעו ועלעולם כל חדא מנהו בארבעה נפשא: **פימנא בעלמא.** לסימנן שיקבלו אלו לשום מנוי: **ולא לגוס.** אלא ישהא ויפסיק בין פשוטה שלפניה לתרועה ובין התרועה לפשוטה שלאחריה אלא בנא אחת סמוכות זו לזו: **רבי יהודה.** דאמר חדא מנוה ניחנו ולא בעי אפוקיי: **אפי' רבנן.** והאי אין בין לאו דיעבא סמוכות כל כך אלא אלא ישהה בינתיים יותר מדאי: **ולאפוקי מדרבי יוחנן דאמר.** גבי ר"ה שמע תשע תקיעות אלא של מלכיות וג' של זכרונות וג' של שופרות בתשע שעות שהשה שעה בין כל אחת ואחת יצא: **ולא לגוס.** משמע כלל כלל לא יפסיק: שמונה ימי חנוכה לא חשיב [טו] במתני' משום דליכא קרבן ימי

מיום יד] ג' ו' שעות דכי שדית ה' כ"א תקפ"ט גרלאה המולד ביום [ט"] עמנו ויש לדקדק כיון דאשתקד המולד היה ביום ג' איך עשה ח' מלאים [טו] (ומי חד) [ואיתאמר] קיבוע עד יום ה' הלא קדם המולד ג' ימים לקיבוע ולעיל אסקינן דלא עבדינן ח' מלאים אלא כשאותה שנה מעוברת ומתארע כך דלא מקדים כי אם חד יומא לקיבוע [טז] ואם כן לפירושו היה הדבר אשתקד שהמולד היה ביום ג' אחר י"ח שעות ולא גרלית עד יום ד' ולא קדם ראיית המולד לקיבוע רק חד יומא ואם כן קשה טובא דכי שדינן ה' כ"א תקפ"ט על יום ג' י"ח יהיה השנה זו ביום ג' ט"ו שעות והקיבוע היה ביום אחד ואין גרלאה המולד בזמנו גם לפי מה דפי' לעיל דמקדים לא הוי אם אינו קודם י"ח שעות אחרונות שביום ויכול להיות דאשתקד המולד ביום ג' בשש שעות ולבני בבל לא גרלית עד יום ד' אכתי דכי שדית ה' כ"א תקפ"ט על ג' שש שעות הוי המולד דאשתקד ביום ג' וג' שעות ואכתי לא הוי בזמנו ואמא גרלאה מודש בזמנו לאו דווקא דביום שאחר קיבוע קרי ליה זמנו דבשביל איחור יום א' המולד לקיבוע אין בכך כלום דלאו אדעתייהו לאינשי הלכך כשהמולד לאחרתו דקיבוע כמו ביומא דקיבוע: **יש** פרים שגורסין בית הפגרים בסמ"ך ויש שגורסין בית הפגרים במ"ס וכן כתוב בתוספתא (פ"ו) ופסוק (ירמיה לא) דעתק הפגרים: **הפוחת** לא יפחות מז'. [יז] לרבי יהודה דאמר ליכא תקיעות כי אם שבעה משום דקר"ק חשיב תקיעה אחת והא דאמר בשבת פרק במה מדליקין (דף לה:) שהיו מוקעין ערב שבת שהה תקיעות כדי לבטל העם מן המלאכה לא הוי אלא תרתי אלינא דרבי יהודה דקחשיב לקר"ק תקיעה אחת אלא ו' נקט אלינא דרבנן וחשבינן קר"ק בשלשה תקיעות: **אין** בין תקיעה לתרועה [יח] ולא כלום. ומסיק דאתא כרבי יהודה דקאמר קר"ק חדא תקיעה וה"ל לרבנן דאסור לאסור להפסיק התקיעות ומכאן גרלאה לר' דאסור להפסיק בין תקיעה [יט] לתקיעות דהא מספקא לן אי גנוחי גנח וילולי יליל בהדי הדדי ולכך אנו עושים שבריס ותרועה בהדי הדדי [כ] בחד תקיעה מספק ואסור להפסיק ביניהן ואם נאנח בתרועה ולא יכול לעשות מפני קולר רוחו או מפני שום אונס יחזור לשבריס והולה לו רבי מכאן ומשמע דאסור להפסיק בין תקיעה [כא] לתקיעה והא דאמרינן בשבת (שם) שהיו מפסיקין [כב] [דאמרינן] התקיעה הראשונה היתה כדי לבטל העם מבשדות שייה להבטיל העיר וחנויותיה כו' שאני התם דתקנום כן כדי להיות כל אחת ואחת סימן לדבר אחד לאו הפסק קחשיב ליה: **שמונה** עשר ימים. הא לא חשיב ערב פסח דאז הוי להו י"ט משום דלא הוי אלא במקדש לא חשיב ליה:

י"ח ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל. פי' ובשאר ימים אין אומרים אותו כלל דליכא לפרושי בשאר ימים אין גומרין אותו אבל אם קורין אותו בדילוג מדקאמר ר"מ [כג] איקרי מועד לימא משמע דסובר דאין אומרין בר"מ כלל וכן הא דקאמר מאי שנא בחג דאמרינן ובפסח דלא אמרינן משמע דאין אומרין כלל בר"מ ובפסח וכן משמע בהך דמסכת תענית (דף כח:) רב איקלע לבבל חזיגהו דקרו הלילא בר"מ קסבר לאפסוקינהו כיון דשמע דקמדלגי אמר מנהג אבותיהם בידיהם משמע שרב היה סבור שלא היו אומרים אותו כלל וא"כ ודאי מה שאנו אומרים אותו אינו אלא מנהג בעלמא ואינו חובה כמו בי"ח ימים ומ"מ אומר ר"ת דלרבי לבבל עליו דבר משמע הך דסבר לאפסוקינהו [כד] (דכיון) שמברכין עליו דאל"כ מיד שראה רב שלא ברכו לפניו מיד היה יכול להניח שלא היה חובה אלא

[מ] ברכות כח: מנחות פח:], [כ] סוכה נג.; ג) [תוספפתא פפ"ח ע"ם סוכה נא.], ד) סוכה נג.; ה) [תוספפתא דסוכה פ"ד ה"ז], ו) [סוכה נג.]; ז) סוכה נד. ר"ס לד.; ח) תענית כח: [תוספפתא סוכה פ"ג ה"ב ע"ם מס' סופרים פ"כ ה"ט ע"ם], ט) [כ"כ לד.].

תורה אור השלם

1. וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים קֵדְמָה: במדבר י ה
2. וּתְקַעְתֶּם תְּרוּעָה שֵׁנִית וְנָסְעוּ הַמַּחֲנוֹת הַחֹנִים תֵּימָנָה תְּרוּעָה יִתְקְעוּ לְמַסְעֵיהֶם: במדבר י ו
3. וּבְהַקְהִיל אֶת הַקָּהָל תִּתְקְעוּ וְלֹא תָרִיעוּ: במדבר י ז

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שמונה כו' חשיב אותן במתני':

לעזי רש"י

קלמייל"ש [קלימיל"ש]. חלילים (כלי- נגינה).

מוסף רש"י

נר ישראל כן הוה. שקילסו שיפה השיבו (מנחות פח:). מעשרים ואחת תקיעות. כגון יום כדמפרש ואזיל, פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה ותרועה בתקיעה אחת מקיע ליה תלת (סוכה נג:). **ועבדי הכהנים היו.** על אוזני כלי שיר בשעת שיר של קרבן קיימינן (סוכה נא.). **בית פגרים ובית ציפרא.** זה שם המשפחות (שם). **מעמאום היו.** זה שם מקומם (סוכה נא.). **משיאין לכהונה.** ישראל מיוחסין היו שנישאים אלמנות וכגותם לחיות ליגשא לכהנים (שם). **לוים היו.** אבל ישראלים פשוטין לכך (שם). **הדא היא.** מלוה אחת הן וחדא חשיב לה (סוכה נג:). **ההוא לפשוטה לפניה כו'.** מהכא לפינן לה בר"ש (לד.) דכתיב ותקעתם והדר תרועה והדר כתיב תרועה יתקעו, כלומר אחר התרועה יתקעו (סוכה שם). **סימנא בעלמא הוא.** הסיל תקיעה שהיא לתקהיל הקהל אינה אלא לסימן כשהיה משה רועה לדגר אליהם ואינה מצוה (שם). **אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום.** לא היה מפסיק ביניהם אלא כדי נשימה (שם). **מהו דתימא אפילו כרבנן.** ויכול להפסיק ביניהם הפסקה מועטת, ומאי אין בין דקאמר אלא שמתין המתנה מרובה לאפוקי מדר' יוחנן (שם נד.). **תשע תקיעות.** אלמורות בר"ה מן תורה, אלא למלכיות, תקיעה תרועה תקיעה, ושלש לזכרונות ושלש לשופרות, כדאמרינן בר"ה (לג.), והלי דעבדינן טפי משום פסיקא דתרועה הוא, דלא ידעינן אי גנוחי הוא אי ילולי הוא (סוכה נד.). **מאי ולא כלום.** משמע דאפילו הפסקה מועטת ליתא (שם). **שהיחיד גומר בהן את ההלל.** כלומר אפילו יחיד גומר בהן את ההלל, שכל אחד ואחד מייב לגמור בו את ההלל (תענית כח:).

שינויי נוסחאות

(א) י' ואישתקד (מ"ם), (ב) ג' רש"י ורע"ב ומשאיתן, (ג) יתקעו למסעיהם מ"מ (מ"ם), (ד) עבידו פגגא (מ"ם), (ה) לתרועה ותקיעה ולא (מ"ם), (ו) פשיטא דכרבי יהודה מהו (מ"ם), (ז) בשנה החליל מכה וכו' (מ"ם), (ח) שמונה ימי חנג (מ"ם), (ט) המזבח ולשון מכה והל"ש (צ"ק), (י) תיבת חילוק נמחק (מ"ם), (יא) מהללים בנבלים (צ"ק), (יב) כאחד בשבת (מ"ם), (יג) תרועה כו' אלמא (מ"ם), (יד) ב' י"ח שני צ"ק, בדפ"ר מיום שני, (טו) מלאים ואיתר קיבוע (מ"ם), (טז) ואם תפרש לפי' [תיבת כן נמחק] (מ"ם), (יז) כס"ר ר' יהודה אומר ליכא, (יח) לתרועה ותקיעה ולא (מ"ם), (יט) ל"ל לתרועה, (כ) גי' ל"ק בתר תקיעה מספק ומשום הכי אסור כו', (כא) ל"ל לתרועה, (כב) מספיקין התקיעות דאמרינן התם הרלאשונה היתה כדי לבטל כל"ל (מ"ם), (כג) ר"ח דאיקרי מועד לימרו (מ"ם), (כד) לאפסוקינהו דהזיגהו שמברכין (מ"ם),

שיטה מקובצת

ותקפ"ט והקביעות ביום א' אכתי [לא הוי] בזמנו ממש צ"ע ועוד קשה מדעבדינן אשתקד ח' מלאים א"כ היתה שנה [שלפניה] מעוברת וא"כ הוו להו ב' שנים מעוברות רצופות זו אצל זו וזו לא מצינו וצ"ע. תוס': **נר ישראל.** פירש הר"ר חיים דהוה משבח בלשון זה נר ישראל לפי שהאיר עיניו במולד הלבנה הטעויה להאיר על הארץ וכן במנחות בפרק שתי מדות (פח:) דהוה קשה לרבי למצוא שבע מדות הלח במקדש ואמר לו ר' שמעון בנו חצי לוג היה שבו היה מחלק לכל נר ונר אמר ליה רב ישראל כך הוא המעשה ובשנה של אשתקד משבח אותו בלשון נר ישראל. הרא"ש ז"ל: **ובשנים עשר יום בשנה כו'.** אבל בשאר ימים לא היו מזמרים אלא בנבלים ומצלתים. תוס': **מעמעום היו משאין לכהונה.** פירש"י והרגמ"ה שם מקום וחברו בכריתות בפרק אמרו לו (טו.) אמר ר' עקיבא שאלתי את ר"ג ור' יהושע באטליז של עימעום וכו': **אין בין תקיעה וכו' במאן ר' יהודה.** דחשיב תקיעה ותרועה ותקיעה חדא, ולכך אין להפסיק בהם וה"ה בתקיעה לרבנן, וא"כ אין להפסיק בין תרועה לשברים דמספקא לן דילמא נגוחי ולילולי יליל בהדי הדדי וכיון דחדא היא אין להפסיק בהו ויש שאין נזהרין בזה ואפשר דמפרשי ולא כלום שלא יפסיק בשהיה אבל אם עשאן בשתי נשימות לא מקרי הפסק. הרא"ש ז"ל: **שמונה עשר.** עיין בהר"ן בערכי פסחים:

כב א מיי' פ"ז מהלכות כלי המקדש הלכה ה:
כג ב מיי' שם הלכה ו:
כד ג מיי' פ"ג שם הלכה ד:
כה ד מיי' שם הלכה ו:
כו ה מיי' שם הלכה ה:
כז ו מיי' שם הלכה ג:
כח ז מיי' פ"ז מהלכות כלי המקדש הלכה ג:
ח [מיי' פ"ג מהל' שופר הל' ו טוש"ע או"ח סי' תקפה סעי' ב]:
כט ט מיי' פ"ג מהלכות מגילה ומעוכה הלכה ו [וכרב אלפס שבת פ"כ דף יא.]:

רבינו גרשום

ואשתקד עשינו שניהם מלאים. ונעדנו ב' ימים ויום העבור הרי שלשה והיינו כרב הונא דאמר עבדינן ח' מלאים: [דל מהני ט' חסירין תלת בהדי הנהו תלת הילכך קם ליה בדוכתי' ונראה בזמנו]: **נר ישראל כך היה.** כלומר אתה מאיר לישראל כנר שאתה יודע לכוון הדבר: [**מתני' שתי הלחם אין נאכל פחות משנים ולא יותר על שלשה.** כיצד נאפה מערב עצרת ונאכל בעצרת לשנים הוי יום ב', חל להיות אחר שבת נאכל לשלישי: **לחם הפנים** נאפה מע"ש ונאכל לשבת הבאה לתשעה, חל יום טוב להיות בע"ש נאכל לעשר ב' ימים של ר"ה נאכל ל"א, שאין אפייתו דוחה לא את השבת ולא את י"ט: **אין קבן נימול פחות משמונה.** מפורש במס' שבת פרק ר' אליעזר דמילה: **אין פחות מב"א תקיעות במקדש ולא מוסיפין על מ"ח.** מפרש במס' סוכה בהחליל): **אין פחותין מב' נבלים ולא מוסיפין על ששה.** לא איתפרש לן מ"ט ששה. [ב' נבלים ולא פחות דהכי אמר בסיפא דפיקרין וב' נבלים וצלצל]: **נבל.** היינו עץ עשוי כמין נפה עגול [של עץ] ופורס עליה מכאן ומכאן הכרס של כבש [תמיד] כדתנן במסכת (תמיד [קנים] מעיו לנבלים היינו הכרס בני מעיו לכינורות היינו הדקין והיה מניחו ליבשו ואח"כ מכה על הכרס ומשמיע קול גדול: **ב' חלילים.** לא איתפרש לן מ"ט ב': **ולא מוסיפין על י"ב.** כנגד י"ב (כהנים) [לוים] העומדים על הדוכן כדאמרינן לקמן: **חליל.** פיפא ואיכא דאמרי נבל הרפא בלע"ז: **החליל מכה.** מזמר בכח לפני המזבח: **באבוב.** קנה: **לא היה מחלק אלא באבוב יחידי.** כלומר שבסוף השיר היה מאריך בקול האבוב ותור משאר מיני זמר ובו היה מפסיק השיר מפני שקולו ערב ומחלק ומשמיע יפה: **ועבדי כהנים היו.** משאר אומות אותן המזמרין בכלי שרת: **וי' יוסי אומר.** ישראל היו ומיוחסין ממשפחת בני פגרים וציפריא: **ומאמאום היו.** מאותו מקום: **גמ' [לא יפחות מז'.** תקיעות בכל יום ולא יותר על ז'. דהיינו שליש משדתנן במתניתין ר' יהודה **סבר תקיעה תרועה ותקיעה חדא** הלכך קאמר ז' דהיינו כ"א דמתניתין דסבר כל חד וחד לחוד וי"ל דר' יהודה היינו מ"ח דמתניתין: **ותקעתם תרועה.** קרי לתרועה תקיעה וקרי לתקיעה תרועה דכתיב תרועה יתקעו ש"מ דחדא היא): **וי' יהודה.** ההוא תתקעו ולא תריעו לסימנא בעלמא הוי להקהיל משום הכי סגיא בחדא. אבל למצוה [ועבודה חשיב] תקיעה תרועה [ותקיעה חדא: [**אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום.** דכיון דחדא היא אין מפסיק ביניהן כלום: **אפי' רבנן.** והאי דקאמר ולא כלום לאו דוקא הוא אלא לאפוקי מדרבי יוחנן קאמר דכולי האי לא מפסיק קאמר פורתא מצי מפסיק כרבנן דאמרי דתרי הוו קמ"ל דלא מפסיק כלום וכר' יהודה: **ואיכא הכי נמי.** דכדרבנן מצי לאוקומה: **א"כ מאי ולא כלום.** האי משמע דלא מפסיק כלל. אלמא משום דחדא הוו): **הואיל והיחיד גומר בהם את**